

- оптимізації енерговитрат в процесі виробництва, в т.ч. зниження техногенного навантаження на довкілля та ін.
- створення економічного механізму мотивації підвищення рівня енергоефективності;
- зменшення через призму реалізації комплексу заходів (організаційно-економічних, техніко-технологічних, інформаційно-консультаційних, інноваційно-інвестиційних) втрат паливно-енергетичних ресурсів;

Стати енергонезалежним підприємством – це не тільки стратегічний рух для забезпечення сталого розвитку, але і важливий крок до зменшення залежності від нестабільного енергетичного ринку.

Перелік використаних джерел:

1. Енергетичний сектор України: шляхи відновлення та стратегічні ініціативи. Фінансовий пульс. URL: <https://finpuls.com/ua/enerhetychnyi-sektor-ukrayiny-shliakhy-vidnovlennia-ta-stratehichni.html> (дата звернення 25.04.2025 р.).
2. Банки за дев'ять місяців профінансували проекти з відновлення енергетичної інфраструктури на понад 14 млрд грн – результати опитування банків. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-za-devyat-misyatsiv-profinansovali-proyekti-z-vidnovlennya-energetichnoyi-infrastrukturi-na-ponad-14-mlrd-grn--rezultati-opituvannya-bankiv> (дата звернення 25.04.2025 р.)

УДК 338.24:330.34(477)

Пастух Діана

студентка 3 курсу

спеціальності «Підприємство та торгівля»

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м.Тернопіль

Науковий керівник: Тимошик Наталія

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

м.Тернопіль

РОЛЬ МАЛОГО, СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ТА МІКРОПІДПРИЄМСТВА У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Малий, середній бізнес та мікропідприємства відіграють ключову роль у розвитку національної економіки України, сприяючи її стабільності, інноваційному розвитку та соціальній згуртованості. Ці сектори економіки забезпечують значну частину робочих місць, підвищують конкурентоспроможність країни та сприяють диверсифікації виробництва. В умовах кризи, зокрема під час війни, ці бізнеси стають основою для підтримки економічної стабільності, адже вони забезпечують необхідні товари та послуги для громадян, сприяють відновленню інфраструктури та створюють можливості для соціальної адаптації населення. Мікропідприємства, зокрема, займають важливу роль в локальних економіках, активно підтримують розвиток сільських територій і надають робочі місця для місцевих мешканців, часто в умовах обмеженого доступу до великих підприємств.

Метою дослідження є визначення ключових напрямів державної підтримки малого та середнього бізнесу в умовах війни. Підприємці стають важливими гравцями на полі боротьби за економічне виживання та процвітання, підтримуючи не тільки економічну активність, але й забезпечуючи базові потреби населення, інфраструктуру, а також сприяючи відновленню підприємств, які були зруйновані внаслідок бойових дій.

У цей складний період державна підтримка малого та середнього бізнесу набуває особливого значення. Одним із основних інструментів підтримки є гранти, які надаються

підприємцям для реалізації їхніх проектів. В умовах війни держава зосередилася на тому, щоб підтримати найбільш уразливі категорії бізнесів, включаючи мікропідприємства. Гранти, зокрема, спрямовані на відновлення діяльності підприємств, що постраждали від бойових дій, створення нових робочих місць, а також на підтримку інноваційних та соціально орієнтованих проектів. Важливою складовою є також гранти на цифровізацію та автоматизацію, що дозволяє бізнесу адаптуватися до нових умов та зберегти конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Державні гранти надаються як у рамках національних програм, так і через міжнародні фінансові організації, зокрема Європейський Союз і Світовий банк, що дозволяє підприємцям отримувати необхідну фінансову підтримку для реалізації своїх проектів. Завдяки такій підтримці, малий та середній бізнес мають можливість адаптуватися до нових умов, продовжувати свою діяльність і навіть розширювати її, що є важливим кроком у відновленні економіки країни в післявоєнний період. Таким чином, підтримка малого, середнього бізнесу та мікропідприємств через гранти є важливим елементом у процесі відновлення економічної активності та розвитку національної економіки під час і після війни.

Малий, середній бізнес та мікропідприємства мають вирішальне значення для розвитку національної економіки, зокрема в умовах економічної та соціальної нестабільності, викликаної війною. Ці бізнеси не тільки сприяють створенню робочих місць та зростанню ВВП, але й допомагають відновлювати соціальну стабільність, підтримують внутрішню економіку та забезпечують потреби населення в умовах обмежених ресурсів.

Актуальність розвитку малого та середнього бізнесу в Україні особливо підвищується в умовах воєнного стану, коли ці сектори можуть стати основою для швидкої економічної адаптації та відновлення країни після руйнівних наслідків війни. Мікропідприємства, завдяки своїй гнучкості та здатності швидко адаптуватися, відіграють важливу роль у підтримці місцевих економік та вирішенні соціальних проблем.

Державна підтримка через гранти є важливим інструментом для стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в умовах кризи. Завдяки таким програмам підприємці мають можливість отримати необхідні фінансові ресурси для відновлення діяльності, реалізації інноваційних проектів, а також для впровадження нових технологій і процесів, що дозволяють зберегти конкурентоспроможність. Підтримка з боку держави, включаючи фінансування через гранти, є необхідною для забезпечення сталого розвитку малого та середнього бізнесу, а також для відновлення економіки після війни.

Малий, середній бізнес та мікропідприємства відіграють вирішальну роль у забезпеченні економічної стійкості України, особливо в умовах воєнного стану. Їхня здатність швидко адаптуватися, працювати в локальних спільнотах та створювати робочі місця робить ці сектори не лише економічними, але й соціальними опорами суспільства. У післявоєнний період саме ці підприємства можуть стати рушієм економічного відновлення, модернізації та регіонального розвитку.

Підтримка малого та середнього бізнесу через систему грантів, пільгових програм і інституційної допомоги має залишатися одним із головних пріоритетів державної політики. Залучення міжнародної технічної допомоги, цифровізація та інновації в бізнес-середовищі дозволяють формувати сучасну економіку, здатну відповідати викликам сьогодення. Успішна реалізація цих підходів сприятиме формуванню сталого підприємницького середовища, що забезпечить довгостроковий розвиток національної економіки

Перелік використаних джерел:

1. Бойко С. О. *Розвиток підприємництва в умовах економічної трансформації: теорія і практика*. Одеса: 2021.
2. World Bank. *Small and Medium Enterprises (SMEs) in Developing Countries: How Can SMEs Develop and Contribute to Economic Growth?* Washington, DC: World Bank, 2020.

3. Євтушенко О. А. *Війна та економіка: підтримка малого та середнього бізнесу в умовах воєнного часу*. Київ: Наукова думка, 2022.
4. Міністерство економіки України. *Державні програми підтримки підприємців у період війни*. Київ: Міністерство економіки України, [б. р.]. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 2.05.2025).
5. Гончаренко В. В. *Мікропідприємства в Україні: роль у розвитку локальних економік та підтримка в умовах кризи*. Київ: Інститут економічних досліджень, 2021.

УДК 330.342:004.738.5

Черній Ігор

аспірант кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

Науковий керівник: Панухник Олена

доктор економічних наук, професор

провідний науковий співробітник науково-дослідного центру Військового інституту
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Насьогодні цифровізація стала ключовим трендом практично для усіх економічних процесів трансформації, що особливо яскраво проявляється у сфері малого та середнього підприємництва (МСП). Цифрові технології – від електронної комерції до штучного інтелекту (ШІ) – радикально змінюють не лише інструменти ведення бізнесу, а й саму логіку економічної діяльності.

Найбільш швидко зміни проявляються серед суб'єктів малого бізнесу. Малий бізнес, який традиційно характеризувався обмеженими ресурсами, сьогодні отримує доступ до глобальних ринків, автоматизованих систем управління та персоналізованої взаємодії з клієнтами завдяки цифровим платформам. Однак, цифрова трансформація супроводжується низкою викликів – як технологічних, так і регуляторних – що потребують комплексної підтримки з боку держави.

Електронна комерція (e-commerce) стала однією з перших сфер, де цифровізація радикально знизила бар'єри входу для підприємців. За даними OECD, частка МСП, що продають товари чи послуги онлайн, значно зросла після пандемії COVID-19: у деяких країнах ЄС – удвічі порівняно з 2019 роком. Цифрові платформи на кшталт Amazon, Etsy створили низькопорогові умови для масштабування бізнесу, а інтеграція із системами логістики та оплат дала змогу навіть мікропідприємствам виходити на міжнародні ринки. Проте, успішне використання цих можливостей потребує цифрової грамотності, кібербезпеки та адаптивності до змін у споживчій поведінці [1].

Окрім комерційних інструментів, цифровізація змінює управлінські практики. Використання великих даних (big data), хмарних сервісів, систем CRM/ERP стало доступним навіть малим фірмам завдяки SaaS-моделям. Це сприяє підвищенню ефективності, точнішому прогнозуванню попиту та персоналізованому обслуговуванню. Згідно з дослідженнями, компаній, що системно впроваджують big data-аналітику, досягають приросту продуктивності до 5–6% на рік. Однак, в Україні використання таких технологій серед МСП залишається фрагментарним, що обумовлено як нестачею кадрів, так і слабким доступом до фінансування [2].

Штучний інтелект відкриває новий рівень цифрової трансформації. Йдеться не лише про автоматизацію рутин, а й про нові бізнес-моделі на базі генеративного ШІ, чат-ботів,